

451581

27. JUNI 1928

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL IX

No. 26

24

IUNIE

1928

În acest număr: Educația religioasă de I. Agârbiceanu; Între adevăr și cloș-vență de Alexandru Hodoș; Intelectualul nouilor provincii de P. Nemoianu; Producția aurului și reforma monetară de Pompiliu Ciobanu; În galeria femeilor nemuritoare de Septimiu Popa; Mussolini de * * *; Cronica politică: Stabilizarea, Comparații de Ion Balint; Căzeta rimată: Baia de vară de Vittorio dall'Freddo; Inse-
mnări: Biserica și certele noastre politice, Un eveniment cultural, În plină parodie, La guvern și la opoziție, Povestea cu diurnele, Cărvunarii. etc.

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRĂȚIA: STR. N. IORGA No. 2

UN EXEMPLAR 10 lei

623

© BCUCluj

Țara Noastră

Educația religioasă

O intensificare a învățământului filosofic și al celui religios în școala secundară a intrat în preocupările două proiecte de reformă, al d-ului I. Petrovici, și al actualului ministru al Instrucțiunii. Proiectul din urmă a trecut prin Corpurile legiuitoare, și acum se elaborează regulamentul pentru aplicarea lui.

Toți cei ce-și dau seama și cercă să pătrundă în anomaliiile vieții noastre sociale și publice, — cari se pun la fiecare pas în drumul realizărilor, a creației de noi valori pentru patrimoniul național, — s-au bucurat și de o inițiativă și de cealaltă.

Filosofia ca și religiunea sunt, în educație, disciplinele mai proprii, mai chemate să-l lămurească pe elev cu sine însuși, cu relațiile dintre el și societate, dintre el și lumea în care trăește, — să-l ajute a-și fixa un punct de razim în viață, de orientare în întreaga sa activitate. Cu un cuvânt, aceste două discipline pot contribui mai mult, în educația școlii secundare, la formarea caracterului omului, potrivit concepției asupra lumii și vieții, pe care și-au făcut-o, cu ajutorul lor în primul rând.

Nu fără rost s-au gândit la intensificarea învățământului filosofiei și religiunii cei ce s-au ocupat în timpul din urmă cu marea problemă a reformei învățământului secundar. Societatea cultă a unui popor, în toate manifestările ei de viață, atârnă în mare măsură de educația primită în școala secundară.

Câtă vreme masele mari ale popoarelor, abia au trecut prin școala primară, — la noi o parte neînsemnată a nației, din care copiii

ies aproape așa cum i-a dat familia, nefiind vrăsta potrivită pentru înrăuriri hotărâtoare de natură intelectuală sau etică, — școala secundară cuprinde vârsta cea mai impresionabilă în materie de concepție asupra lumii și vieții.

Urmarea este că masele mari ale popoarelor rămân, veacuri de-arândul, aproape neschimbate în atitudinea lor față de problemele filosofice sau religioase, trăesc în temelul tradiției, întemeiată, sub raport etic, pe credința ce o profesază și în care se satisfac și toate năzuințele metafizice ale sufletului lor. Ca atitudine în fața drepturilor și datoriilor vieții, masele mari nu se schimbă de azi pe mâine; nu e moral azi ce a fost imoral ieri, nici drept ceea ce ieri a fost nedrept. Cum ele se alimentează intelectual și etic în primul rând din credință, din religiune, și cum principiile acesteia sunt adânc umane și cele elementare nesupuse schimbării, — masele mari, izolate de vicisitudinile doctrinelor filosofice și etice pur umane, nu sunt în primejdia claselor trecute prin școala secundară.

De aceea putem vorbi, de pildă, la poporul nostru despre cinste tradițională, despre echilibrul sănătos în acțiuni, despre cumțințenia ce nu se desminte și despre marea lui sete de dreptate. Toate aceste calități sunt imperative categorice ale sufletului hrănit aproape exclusiv din adevăruri veșnice, și nu din cele relative, mereu schimbătoare ale științei omenești.

În chipul acesta, când la suprafața vieții popoarelor, în păturile lui culte, e de-aftă ori desorientare, neprecizie, se alunecă pe o vârnîș, se anihilează opera de construcție ori de consolidare, rezervoriul sănătății, al energiei, al reînnoirii, rămân mereu marile mase populare.

Cercetătorul atent al vieții noastre publice, dela război până azi, a putut sesiza continuu această deosebire fundamentală între manifestarea nației și a păturii sale conducătoare. De-o parte, directive hotărâte în viață, liniște, muncă, răbdare, așteptare, de altă parte haos, tendințe ce se bat în cap, desorientare etică, din care par a purcede toate anomaliiile de azi.

Dacă societatea cu clasa ei cultă e așa cum, a format-o școala și în deosebi școala secundară, unde se pun temelurile caracterului, e logic ca reformatorii școlii să se gândească la noi elemente ale educației, puțin apreciate până acum.

Pentru că mari interese naționale ca și interese de stat prefind creierea unui nou tip de intelectual în România nouă, o nouă clasă socială, care să nu mai fie, ca manifestare și muncă, la polul opus eticele maselor mari, ci în conglăsuire cu aspirațiile acestora. Nici un popor nu poate trăi vreme îndelungată fără grave primejdii, împărțit în două tabere potrivnice ca concepție asupra lumii și vieții. Nu numai pentru că se zădărnicește ori ce creație națională într'adevăr mare, ci și prin faptul că opera destructivă a unei clase sociale, dacă ține îndelungat, alterează și mentalitatea maselor mari, când nu le duce la revoltă.

Intensificarea instrucției și a educației religioase ca și a celei filosofice în școala secundară, credem că e întâiul pas către creierea unui nou tip de intelectual în România nouă, — în contrast cu cel dat de instrucția și educația pozitivistă, atât de unilaterală a deceniilor trecute.

S'a spus, adeseori, că o țară și un popor nu se regenerează prin legi, ci prin oameni, că temeiul ori cărei bune chivernisiri este fondul etic al omului pus în serviciul public, al respectării și aplicării legilor.

Responsabilitatea internă a fiecărui om e temeiul ori cărei bune chivernisiri.

Dar prin educația pur pozitivistă s'au alungat departe dela cei mai mulți temeiurile principale ale acestei responsabilități: Dumnezeu și conștiința proprie.

Omul societății de azi nu se mai teme de nimeni, — cu toată întinsa rețea a controlului faptelor sale, — pentru că nu se mai teme de sine însuși. Cu toți inspectorii, controlorii, anchetatorii, — omul fără temei etic e descoperit mereu în centrul tuturor anomaliilor de azi ale vieții publice sau private. De aceea o intensificare a instrucției și a educației religioase la noi este adânc simțită. Viitorul mănuiitor al banului public, al legilor, al pedepselor, al responsabilității, trebuie educat din bună vreme în semnul acestui respect de sine însuși, de ființa sa morală, de prețul său intern, de adâncul omenesc din sine însuși, și de responsabilitatea pe care o are cu atât mai mare cu cât e mai educat, sau în slujbe de conducere mai importante.

Științele exacte, ori câte cunoștințe ar grămădi în mintea elevului, nu vor putea da fondul etic necesar pentru reorganizarea societății noastre culte. Dacă ar fi fost în stare, ne-ar fi dat până acum pe omul de care avem nevoie, ca rezultat al educației de până azi.

Se poate spune: sunt clase conducătoare la alte popoare, care sunt la înălțimea chemării, deși sunt eșite din aceeași școală pozitivistă a veacului trecut; unde omul însărcinat cu o slujbă publică, adică în serviciul altora, își îndeplinește îndatoririle cu scumpătate; unde clasa suprapusă e în plină muncă creatoare și n'a ajuns în conflict cu aspirațiile maselor mari ale popoarelor. Ceeace se petrece la noi, — lipsa de scrupule, de responsabilitate internă, — poate e mai de grabă o manifestare a firii noastre decât a educației.

Dar, se uită două lucruri de importanță capitală. Mai întâi la asemenea popoare de veche cultură și civilizație a claselor conducătoare există o tradiție de veacuri în conduita celor puși în serviciul public. Există, prin moștenire, o concepție, o pătrundere a demnității unui oficiu, și se poate întâmpla, la un moment dat, ca ilegalitatea sau infracțiunea slujbașului să nu fie oprită de scopul etic, ci de simțământul demnității pe care o poartă.

Dar, unde este la noi o asemenea tradiție?

În al doilea rând: pozitivismul în care au fost educate păturile culte ale altor neamuri, să nu se uite că nu a fost așa de greu ca în societatea noastră. Acolo era și este o tradiție religioasă în familia intelectuală, există chiar o intensă practică religioasă. Și chiar

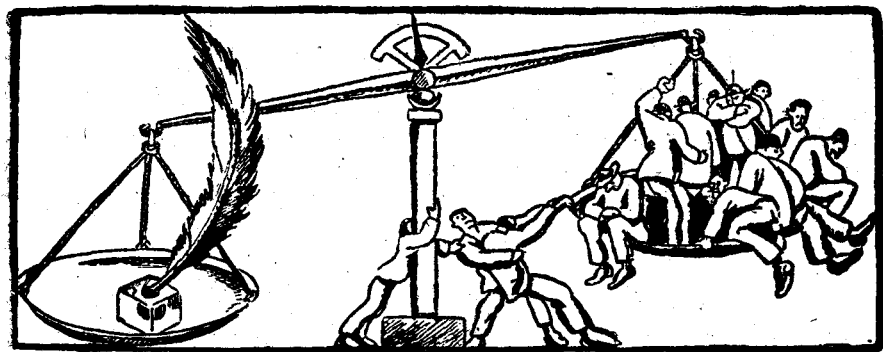
când religia a fost alungată din învățământ, a rămas educația privată, a familiei, a societăților particulare care s'a îngrijit mereu să-i pună subț ochii tânărului roadele unei credințe vii.

De peste un veac, unde e practica religioasă a celor mai multe familii române? În câte case se poate completa sau chiar suplini ceea ce nu dă școala secundară sau Universitatea?

Alte popoare, cu păturile lor culte, și în epoca raționalismului, au avut mereu un izvor pentru alimentarea fondului etic: biserica. La noi, intervenția acesteia, la o bună parte a păturii culte, nu se simte. Tinerii au rămas, în multe familii, cu directivele date în școala pozitivistă, și cu puținele întrezăriri metafizice, deșteptate tot acolo, sau de propriul lor suflet.

Așa că intensificarea educației și a învățământului religios în școala secundară — dacă se va face în mod serios, cu toată demnitatea, — trebuie socotită ca un început pentru nașterea unui nou tip de intelectual român: a celui care nu va mai crede că știe tot ce-i în cer și pe pământ, că el e centrul universului și poate acționa după propriile interese, numai să fie destul de inteligent să ascundă greșala; a omului care are respect de sine însuși, simțind superioarele legături cu ceea ce este dincolo de materie, dincolo de propria ființă și propriile interese, a omului responsabil față de sine însuși, ori în ce loc ar fi situat în viață.

I. AGĂRBICEANU

Intre adevăr și elocvență

Opinia noastră publică, — atâta câtă ne-a lăsat-o Dumnezeu, — se arată dela o vreme încoace foarte impresionabilă. Dovada cea evidentă ne-a furnizat-o oscilația hotărârilor luate succesiv de Societatea Națiunilor în chestiunea optanților maghiari expropriați în Ardeal. În luna Martie a acestui an, cauza părea pierdută pentru noi. Reprezentantul nostru la Geneva, d. N. Titulescu, s'a declarat profund nemulțumit de nedreapta soluție, care, cum bine știți, ne trimetea să ne judecăm înaintea unui Tribunal de arbitrii. Dsa a ținut un discurs lung, îmuiat în amărăciune, a frânt ușa ca un simpatice recalitrant, și a plecat supărat, să-și îngrijească sănătatea zdruncinată de atât zbucium nervos și de atâta risipă de elocvență.

O deprimare generală s'a abătut asupra capetelor noastre în urma acestui eșec evident al delegatului României. Gazetele din București, pornite mai totdeauna să exagereze într'o direcție sau alta, au adoptat un ton alarmant, s'au așternut să popularizeze credința că procesul optanților e iremediabil pierdut, și, cu o deplină convingere, și-a însușit rolul de bocitoare a unor mari interese compromise. Oricine ar fi zis, înșelat de aparențe, că nu mai aveam de făcut decât una din două: Sau să ne supunem sentinței unui for judecătoresc internațional, a cărui competență o tăgăduisem sistematic și unde aveam puțin șorți de izbândă; sau să ne așezăm în postură de răzvrățiți față de marile puteri apusene, față de Societatea Națiunilor, față de Europa întreagă, într'o vreme când tocmai ne-a trecut prin minte să apelăm la concursul străinătății pentru stabilizarea monedei naționale. Perspectiva nu era îmbucurătoare, fiindcă trecutul recent ne-a arătat, că după o așa numită politică de rezistență a partidului liberal, trebuie neapărat să urmeze un alt guvern, care să accepte, de nevoie, o des-

legare mai rea decât aceea refuzată la timpul său de intransigenții protestatari.

În mai puțin de patru luni, aspectul lucrurilor s'a schimbat, însă, cu desăvârșire. În cea mai nouă sesiune a Societății Națiunilor, renunțând de data aceasta la pledoaria strălucită a d-lui N. Titulescu, — faptul nu se poate tăgădui, căci stenografiile n'au avut de lucru, — România a propus Ungariei o soluție tranzacțională, oferindu-se să examineze fiecare caz în parte, și să despăgubească individual pe toți optanții maghiari, despre cari se va dovedi că au fost neprețuțiți. Iar consiliului Societății Națiunilor i s'a cerut să desemneze din sânul său un membru, care să aprecieze, în primă și ultimă instanță, de partea cui se găsește dreptatea. Va să zică, în loc de un singur proces, câteva sute de procese. În loc de trei sau cinci arbitri, unul singur. Această propunere a României, înfățișată cu o incontestabilă abilitate, a fost primită în unanimitate; cu excepția, lesne de înțeles, a Ungariei, care, prin glasul contelui Apponyi și-a rezervat dreptul, ca în cazul când nu s'ar ajunge la o înțelegere, să ceară să se revină la soluția adoptată în sesiunea de astă primăvară, trimișându-se întregul diferend înaintea Tribunalului mixt dela Paris.

Dar, d. N. Titulescu, în graba cu care și făcea bagajele, n'a mai avut răgaz să audă această replică. Abia a găsit câteva minute disponibile, ca să anunțe guvernului din București și șefilor de partide din țară vestea cea bună, printr'o laconică telegramă, care a luat-o înainte să proclame un câștig definitiv al tezei românești, un triumf pe toată linia.

Insufletirea, pe care au deslănțuit-o aceste telegrame în presă și în cea mai mare parte a opiniei publice, a fost cu adevărat emoționantă. Aceleași ziare, cari plângeau ieri pe ruinele unei nenorociri obștești, scot acum adevărate chiote de bucurie. Ca prin farmec, d. N. Titulescu, atât de maltratată ieri, a devenit omul festiv al zilei de azi. Toate mâinile i s'au întins, toate privirile pe cari le întâlnește îi zâmbesc, toate cuvintele pe cari le aude sunt elogioase. Lăsând la o parte animozitățile sale de opozant intratabil, până și d. Iuliu Maniu i-a expedit o mică felicitare, în cel mai ireproșabil clișeu convențional al stilului epistolar. Cât despre miniștrii liberali, cercetați atât de rar de succese personale, ce să mai spunem? Toți au ieșit la gară într-o înfățișare a colegului lor dela Externe, în tovărășia căruia au rămas înfipși pe peron în bătaia obiectivelor cinematografice, obligând și pe ursuzul d. Vintilă Brătianu să participe la această demonstrație fotografică... D. N. Titulescu a cunoscut astfel satisfacția, întârziată dar cu atât mai deplină, a avocatului, care după ce a îndurat din partea clientului toate imputările deslănțuite de o hotărâre defavorabilă a Tribunalului, își ia revanșa, cu vârf și îndesat, la Curtea de Apel, vânzându-se, de data aceasta, copleșit de cele mai sincere omagii. Arboarănd un surâs de zile mari, d-sa ne liniștește, prin urmare, pe toți: — „Totul s'a terminat după dorința noastră... Chestiunea e pentru totdeauna închisă... Puteți să respirați ușurați... Ați scăpat de-o mare grijă... S'a isprăvit cu optanții...”

O singură notă discordantă a sficat unanima veselie, sfârnind în unele părți o explicabilă nedumerire, ba chiar câteva indignate protestări. E telegrama, cu care d. general Averescu a răspuns comunității însufleșite dela Geneva. Șeful partidului poporului, cu spiritul său cumpănit și cu obișnuitul său calm, nu s'a lăsat amăgit de reclamă, nu s'a impresionat de corul pripiților admiratori, și și-a rezervat plăcerea de a felicită pe d. N. Titulescu atunci când chestiunea optanților va fi soluționată pe de-a întregul în favoarea noastră. Această atitudine a fostului președinte de Consiliu a dat naștere la multe discuțiuni. D. general Averescu a fost tratat, de cei mai binevoitori, ca un incorigibil pesimist, căruia nu-i vine să creadă, că se pot înregistra și evenimente fericite în viața unei colectivități. S'au găsit, însă, și unii comentatori mai severi, cari l'au învinovățit pe față, că, orbit de patima politică, refuză să recunoască biruința unui adversar, chiar atunci când a fost recoltată în slujba marilor interese ale țării.

Puțini s'au gândit, că d. general Averescu poate nu-i chiar așa de pățimas, și că tocmai de aceea vede și de data aceasta, ca și altă dată, mai bine decât alții. De unde izvoarește desagreabila neînțelegeră? D. N. Titulescu ne servește iluzia, că România a reușit să rezolve *definitiv*, în favoarea sa, chestiunea optanților. D. general Averescu ripostează, că această chestiune *nu e încă închisă*, și, prin urmare, nu e cuminte să ne culcăm pe laurii unei jumătăți de victorii... Se înțelege, că dacă situația s'ar prezintă așa cum o zugrăvește de trandafirii d. N. Titulescu, rezervele pe cari le face d. general Averescu ar deveni cu desăvârșire inutile. Dar dacă aceste rezerve sunt întemeiate? Nu e oare imprudent să crezi că ai terminat cu noroc un război, care, în realitate, nu s'a încheiat? Nu e nepotrivită, pe câmpul de luptă, o demobilizare prea timpurie? Nu poate deveni primejdios încă un adversar, pe care-l socotești complex epuizat, și care mai e capabil, totuși, de o îndârjită ofensivă!

Ca să lămurim controversa de mai sus, n'avem decât să ne aruncăm ochii asupra propunerii, pe care România a făcut-o Ungariei, și pe care consiliul Societății Națiunilor a adoptat-o în unanimitate. O vom reproduce aici în întregime. Iat-o:

„De îndată ce guvernul ungar va fi înștiințat guvernul român că acceptă prezentă propunere, ce formează un tot indivizibil, cele două guverne vor ruga consiliul Ligii Națiunilor să binevoiască a desemna un membru al consiliului, dintre aceia ce s'au ocupat în special cu afacerea optanților, pentru ca pe baza recomandățiunilor consiliului din 5 Iulie 1923, 17 Septembrie 1927 și 9 Martie 1927, membrul desemnat de consiliu să cerceteze dacă în cadrul legii agrare române pentru Ardeal ar exista lichidări interzise prin art. 250 al tratatului dela Trianon, fixând în cazul eventual „*ex eque et bono*“ suma îndemnificații datorită acelor supuși a căror cerere va fi fost recunoscută ca întemeiată pe bazele mai sus indicate.

„Membrul desemnat de consiliu va primi din partea celor două

guverne, odată cu dosarele reclamațiilor, și documentele și informațiile ce va socoti utile. El va putea cere orice lămuriri complimenter, și va putea fi azistat pentru *examinarea dosarelor* și documentelor de două persoane pe care și le va alege. Cele două părți vor putea fi *ascultate* separat și în contradictoriu prin reprezentanții lor desemnați.

„Decizia va fi dată în șase luni dela ultima producere a documentelor sau eventual dela ultima ascultare a părților. *Decizia va fi definitivă*, cele două guverne obligându-se să i se supună și să o execute leal.

„Sumele eventuale acordate anumitor reclamații, le vor fi vărsate de către guvernul ungar, urmând să fie scăzute din reparațiunile la care România are dreptul în conformitate cu tratatul dela Trianon“.

Va să zică, ținând seama de însăș propunerea guvernului nostru (pe care, să nu uităm, Ungaria *n'a* acceptat-o) judecata *nu e încheiată*. Și cum o să fie, când după propria noastră cerere, un membru al consiliului Societății Națiunilor va avea rolul să *cerceteze*, dacă în executarea reformei agrare în România s'au călcat într'adevăr dispozițiile tratatului dela Trianon, astfel cum argumentează plângerea optanților maghiari din 1923? Acest judecător unic va avea la dispoziția sa toate dosarele, pe care le va socoti necesare; va asculta pe reprezentanții celor două părți, își va putea alege colaboratori, — și va avea latitudinea să *acorde despăgubiri* aceloră dintre supușii maghiari expropriați la noi, ale căror plângeri vor fi găsite *intemeiate*. Binevoii a răspunde, cu ce seamănă această procedură? Nu miroase ea, dela distanță, a arbitraj? Ei bine, noi nu știam până acum, că a te supune unei asemenea instanțe, a produce documente, a pleda, a căuta să eviți o deciziune păgubitoare, însemnează a te afla în fața unui litigiu *pentru totdeauna închis!* O asemenea mistificare ni se înfățișează înaintea ochilor pentru întâia oară...

Să fim însă obiectivi până la capăt. D. N. Titulescu se sprijinește în optimismul său pe trei perspective liniștitoare. E convins, în primul rând, că arbitrajul dlui Austin Chamberlain, — membrul indicat din partea consiliului Societății Națiunilor să examineze pretențiunile individuale ale optanților maghiari, — va înclina, fără nicio excepție, de fiecare dată, cumpăna aprecierii sale spre teza noastră. Nu prea înțelegem pe ce se întemeiază această presupunere. În al doilea rând, d. N. Titulescu se gândește, că *chiar în cazul* când am fi condamnați să acordăm unele indemnizații, nu vom face aceste plăți în bani efectivi, ci vom scădea sumele corăspunzătoare din totalitatea despăgubirilor, pe cari le avem de primit de la Ungaria în temeiul aceluiaș tratat dela Trianon, invocat împotriva noastră. Ne întrebăm, dacă, ajungând la acest final, ne vom mai putea mândri, că am obținut câștigul de cauză, la care suntem îndrituiți să aspirăm? Am fi în poziția, nu tocmai avantajoasă, a jucătorului nenorocos, care, pierzând la cărți, s'ar consola cu ideea, că incasează cu acest prilej, pe hârtie,

o veche datorie dubioasă. Insfârșit, a treia nădejde a d-lui N. Titulescu e, că România nu se va mai întoarce nici când la Societatea Națiunilor pentru a pleda în chestiunea optanților, de vreme ce înaltul areopag mondial și-a spus *ultimul* său cuvânt în această afacere, care începuse să-l cam plictisească. Am fi cu toții prea fericiți, dacă această prorocire s'ar îndeplini întocmai. Din păcate, Societatea Națiunilor, care se frământă într'o necontenită prefacere, n'a dovedit până acum prea multă consecvență în încheierile sale. Nu odată a revenit asupra unor convingeri, cari păreau ieșite dintr'o adâncă meditare și însoțite de o nestrămutată voință. Pe arena politice internaționale de astăzi, configurația forțelor e schimbătoare. Aceasta e o constatare rece, care nu trebuie disprețuită.

Prin urmare, contrastul dintre însuflețirea dlui N. Titulescu și rezervele d-lui general Averescu nu trebuie să ne mire sau să ne mârșnească. Frumosele valuri ale elocvenței n'au acoperit niciodată, decât vremelnic, glasul adevărului. În aprecierile sale sintetice și sobre asupra chestiunii optanților, d. general Averescu a dat o pildă de o *prevedere politică*, pe care ar fi bine s'o folosească și alții. Proverbul românesc definește poziția ministrului nostru de Externe cu o recomandare cam prozaică: — „Nu zice hop!, până când n'ai sărit gardul...“ Deci, nu e vorba de nicio notă pesimistă. Stăruim a crede, că interesele noastre juste vor dobândi o complectă satisfacție. Aceasta nu ne împiedică să privim cu îngrijorare relaxarea străduințelor noastre diplomatice, în mijlocul prea deselor gratulări reciproce. Să nu ne înșelăm. Mai sunt destule obstacole de trecut, mai avem prietenii utile de câștigat, se mai pot produce surprize. E de datoria conducătorilor politice noastre externe să le evite.

Adevărata bravură nu e aceea a comandantului de oști, care și duce, nepăsător și laudăros, soldații la o neprevăzută înfrângere, ci e a aceluia care, calculat și perspicace, nu se pripește să se declare victorios, și nu dezarmează, până ce nu smulge biruința adevărată și desăvârșită. Suntem ispițiți să susținem, că meșteșugul acesta, d. general Averescu îl cunoaște mai bine...

ALEXANDRU HODOȘ

Intelectualul nouilor provincii

Coincidența a făcut să citesc articolul dlui Nichifor Crainic, subtitlul de mai sus, odată cu un foarte documentat studiu elaborat de câțiva prieteni din Ardeal, tratând aceiaș chestiune. Marea autoritate de care se bucură dl Nichifor Crainic în publicistica românească și incomensurabila importanță a chestiunii ce o discută ne îndeamnă și pe noi ardelenii și bănățenii să ne ocupăm de constatările apărute în ziarul „Curentul” arătând și care este reversul medaliei, adică punctul de vedere ardelenesc.

D. Nichifor Crainic susține, că generația intelectuală din nouile provincii ar fi mai favorizată decât generația respectivă din vechiul Regat. Intelectualilor din Ardeal li se deschid toate ușile: la Universitate, în diplomatie, la burse, la despăgubiri de războiu, la împrietărire etc., pentru că există un privilegiu în România Mare: „acela de a fi intelectual din nouile provincii”.

Nu ne vom opri la toate exemplele aduse de d. Nichifor Crainic, pentru că n'am putea face acest lucru în cadrele unui articol. În afară de asta, cei direct vizați desigur vor ști să explice: cine și cum a ajuns membru al Academiei Române fără lucrări și cine ocupă catedră la Universitate în aceleași condițiuni. Ori cum ar fi, însă, cei cari au pătruns în aceste înalte instituțiuni de cultură nu pot fi decât foarte puțini și din norocul acestora nu se pot trage concluziuni generale. Ceea ce vrem să atingem în cadrele articolului de față este: că informațiile dlui Nichifor Crainic nu sunt exacte — cel puțin în ce privește Ardealul și Banatul — și, prin urmare, nici concluziunile sale nu pot sta în picioare.

Mai întâi, Universitatea din Cluj nu a „acordat un potop de licențe tinerilor români din provinciile eliberate, — numai fiindcă erau români și pentru a-i pune la nivel academic cu noi”, adică cu vechiul Regat. După cât știm, noi, învățământul universitar nu este încă

unificat și la Universitatea din Cluj, până de curând, s'au menținut toate restricțiunile ridicate de legile și regulamentele maghiare, uneori chiar în detrimentul marilor interese românești. La Facultatea de Drept, bunăoară, — care este cea mai frecventată — abia la 3 Martie 1928 s'a instituit un regim identic cu acela din vechiul Regat; până la această dată, tinerii ardeleni ajungeau avocați după 7—8 ani dela bacalaureat, în timp ce în vechiul Regat nu se cereau decât trei ani. Semnatarului acestor rânduri, Universitatea din Cluj n'a înțeles să-i facă nici o favoare, deși făcuse șase ani de militarie, patru în armata austro-ungară și doi în cea română.

Nu sunt mai fericit alese nici celelalte exemple aduse de d. Nichifor Crainic, căci iată cum este prezentată, în lumina datelor statistice, aceeași chestiune în studiul amintit.

„În cuprinsul Ardealului și Banatului, românii localnici nu sunt primiți în serviciile publice decât în mod cu totul excepționat și în posturi inferioare; nu avem decât 1—2 administratori financiari; 1—2 șefi de siguranță; un singur inspector de siguranță; 1—2 prefecți de poliție; nici un consilier agricol; 50—60 magistrați din cei vreo 600—700 câți are Ardealul în total; la serviciul exterior al vămirilor din Ardeal și Banat nu există nici un singur funcționar ardelean; Consiliul superior administrativ — Casația administrativă a țării — nu are nici un singur membru din Ardeal și Banat; în sutele de consilii de administrație ale așa ziselor fabrici și bănci naționalizate — toate cômplectate după sugestiile ministerului de Industrie și Comerț — nici 5 la sută nu sunt ocupate de localnici; Banca Românească nu a angajat la numeroasele ei sucursale din Ardeal nici zece contabili cărora să le ofere o pâine; Creditul Industrial, care plasează zeci de miliarde în industria Ardealului și Banatului, nu are nici un singur funcționar din Ardeal și nici un singur avocat ardelean în Contenciosul său, — și pomelnicul acesta s'ar putea întinde cu atâtea exemple câte servicii publice sunt“, — se zice în studiul amintit, care nu peste mult va fi dat publicității.

Concluzia finală este, că în urma tratamentului acesta extrem de mașter, intelectualii din Ardeal și Banat se proletarizează zi cu zi. Nu este departe vremea, când Ardealul, promotor al naționalismului în toate vremurile, va fi teatrul unor crâncene lupte sociale. Evoluția aceasta rapidă — dela naționalism la socialism — este atribuită tocmai exclusivismului vechiului Regat și oamenilor săi politici, singurii răspunzători în fața istoriei pentru denaturarea sufletească a generației de după unire din Ardeal.

După acestea n'ar mai trebui de cât să trecem pe la biroul valurilor din ministerul de Finanțe — unde se împart bursele pentru streinătate — și vom vedea că și acolo nu Ardealul este cel privilegiat.

În rândul intelectualilor din Ardeal și Banat, domnule Crainic, domnește o mare și legitimă amărăciune. Induioșătoarea generozitate din vremea războiului a elementelor pe care le aperi, astăzi după cum vedeți din cele de mai sus, se întâlnește rar de tot. Căci dacă

ar fi așa cum spuneiți dv., atunci cum să explicăm fenomenul atât de îngrijitor pentru ori ce bun român, că intelectualii din Ardeal pe cari dv. îi invidiați, au început să părăsească orașele și să se întoarcă în satul părăsit acum zece ani, în coliba care, odată, le asigură cel puțin minimum ce existență? Cine renunță oare la bine și confort de bună voie?

Greșiți, domnule Crainic, și prin învinuirea indirectă ce se degajează din comparația ce o faceți între cele două categorii de intelectuali: aceea a vechiului Regat care „îndură și tace“, pe câtă vreme ai noștri cer și se revoltă chiar. Să nu credeți că manifestarea această este lipsită de orice altruism sau patriotism. În orașele din Ardeal și Banat, ideea de stat român nu are alt razim decât pătura aceasta intelectuală, privilegiată după dv., dar în lumina intereselor și întâmplărilor de acolo, părăsită și persecutată chiar.

În curând refluxul românilor dela oraș la sat se va isprăvi și atunci din orașele ardeleno nu se va mai auzi nici o șoaptă; dar nici despre românizarea acestora nu se va mai vorbi.

P. NEMOIANU

Producția aurului și reforma monetară^{*)}

Pentru a determina pe factorii competenți ai țării noastre ca să se ocupe cu toată seriozitatea de problema intensificării producției aurului, aflu nimerit a demonstra cu cifre și date statistice raportul ce există între cantitatea aurului și consolidarea valutei și importanța aurului în politica economică și financiară a unui stat.

Prin intensificarea producției aurului, întâiu de toate avem posibilitatea să ne creiăm stocul metalic necesar pentru garantarea volumului fiduciar și pentru înfăptuirea reformei monetare.

Prin intensificarea producției aurului, statul intră pe cale naturală și ușoară în posesiunea aurului trebuincios pentru acoperirea monedei-hârtie, și astfel avem puțința a nu mai îngreuna exportul de cereale cu taxe vamale exagerate. Am văzut în anii precedenți, că în lipsa unei producții de aur suficientă trebuințelor noastre, statul a incasat în aur astfel de taxe vamale, cari ne-au periclitat producția agricolă a țării și au păgubit în mod simțitor pe agricultori. În măsura în care prin intensificarea producției aurului ne mărim stocul metalic, în aceiaș măsură putem, an de an, micșora taxele de export al cerealelor și produselor forestiere ale țării noastre, astfel că în decurs de câțiva ani exportul acestora se va putea elibera de orice taxe vamale, dând astfel în mod natural un mare avânt agriculturii și contribuind foarte mult la bunăstarea economică a întregii țări. Numai țările lipsite de zăcăminte în aur și bunuri miniere sunt silite a-și forma stocul metalic prin taxe vamale și dezițe.

Tendința generală a tuturor țărilor europene este de a-și procura rezerve aur; chiar și acele țări cari nu dispun de zăcăminte de auri fiind spre acest scop, pentru că numai astfel au puțința de a reveni la etalonul aur și a pune capăt crizei monetare. Astfel vedem că în Ungaria și Austria băncile de emisiune la finea anului 1925

^{*)} Din studiul cu acelaș titlu, apărut de curând.

arătau o considerabilă creștere a rezervelor lor de aur, cumpărând sistematic aur și transformând o parte din devizele străine în aur efectiv. Sporindu-și în modul acesta rezervele de aur, și-a consolidat valuta și au introdus moneda aur.

O bună parte din acest stoc de aur procurat de aceste state derivă din minele noastre de aur din Munții Apuseni, de unde aurul, nefiind plătit de noi în valoarea lui reală, s'a strecurat prin contrabandă în țările vecine în decursul anilor 1919—1925.

În munca aceasta de refacere și trecere la moneda aur, de sigur că pe lângă rezervele lor de aur, țările amintite au, mai fost ajutate și de băncile de emisiune a acelor state cari au cele mai puternice stocuri de aur din lume, cum sunt Statele Unite și Imperiul Britanic.

Statul român, dacă ar intensifica producția aurului, nu numai în toate minele de stat dar și în minele particulare, ar avea puțința să ajungă pe cale naturală și progresivă, în câțiva ani, în posesiunea aceluși stoc de aur, cu ajutorul căruia ar putea face stabilizarea de fapt și legală a leului, și ar putea după altă trecere de timp să înfăptuiască reforma monetară, astfel că în măsura în care ar crește an de an cantitatea aurului produs în minele noastre, în aceeași măsură ar trebui să crească stocul de aur necesar volumului nostru fiduciar. În proporție cu această creștere a producției și a stocului de aur, vom putea să mărim circulația fiduciară prin noi emisiuni, fără a produce o inflațiune monetară.

Sporind circulația banilor prin noi emisiuni de bancnote, vom putea să satisfacem cerințele de credit ale producătorilor și comercianților din țară și să dăm un avânt economiei naționale. Atât agricultura cât și industria și comerțul nu pot exista fără a avea capitalul numerar trebuincios, și astfel trebuie să ne gândim la mijloacele prin cari putem crea acest capital în mod natural, fără inflațiuni și devaluări. Singura cale și singura posibilitate o avem, deci, în intensificarea producției aurului statului nostru și prin această producție crescândă să ne creăm stocul de aur trebuincios nouă astăzi.

Este, deci, o datorie națională a noastră a lua toate măsurile de îndreptare pentru intensificarea producției aurului, ca cu ajutorul aurului produs în minele noastre, cu ajutorul subsolului bogat al țării noastre să ne mărim an de an rezerva de aur și să ne putem crea stocul necesar pentru o nouă emisiune de bancnote prin Banca Națională a României.

Este știut, că între statul român și Banca Națională a României s'a încheiat în luna Maiu 1925 o convențiune, prin care s'a stabilit volumul circulațiunii fiduciare numit „plafonul fiduciar“ la suma de lei 21.071.000.000.

Acest plafon monetar a fost respectat până în prezent, cu toate că oprirea forțată a creșterii circulațiunii a făcut mult rău economiei naționale, neputându-se satisface necesitățile monetare crescânde ale țării.

Toate țările din Europa și-au sporit cota circulației bancnotelor stabilită după fiecare cetățean, numai România nu; din contră aceasta cotă în urma unirei tuturor provinciilor cu vechiul Regat a scăzut. În

ce proporție și-au mărit diferitele țări această cota la noi, putem vedea din următoarele date statistice publicate în „N. Fr. Presse“.

Cota de fiecare cap la începutul anului 1924 și la finea anului 1927

Franța	29.5	55.7
Elveția	14.7	45.5
Italia	10.3	24.5
Anglia	3.2	47.6
Belgia	26.6	36.7
Germania	9.5	20.9
Danemarca	14.0	27.9
Norvegia	12.0	32.7
România	11.9	8.1
Suedia	11.2	23.7
Spania	18.1	32.3

Din acest mic tablou vedem contrastul dintre situația dela noi și situația din alte țări, mai ales este semnificativă mărirea cotei de bancnote în Anglia și Germania în restimpul dela 1914—1927 (finea anului 1927) unde cota pe cap a crescut d. e. în Anglia dela 3.2 la 47.62 și în Germania dela 9.5 la 20.9, iar la noi în loc să se mărească în proporția în care a crescut numărul locuitorilor și necesitatea acestora a scăzut dela 11.9 la 8.1.

Oprirea forțată a circulației monetae prin convențiunea amințită mai sus a avut și efecte bune, și rezultatul ei important pentru viața noastră financiară a constat în aceea, că s'a pus stavila devalvării valutei și s'a împiedecat inflațiunea.

Statul, însă, nu se poate opri aci în politica sa financiară, ci trebuie prin intensificarea producției aurului să-și procure pe cale naturală acele stocuri de aur, cu ajutorul cărora poate spori în mod progresiv volumul fiduciar, trecând dela cota=cap minimală de azi la cota care corespunde necesităților actuale ale țării noastre întregită.

Prin urmare, putem constata, că oricare ar fi politica financiară a statului român, baza acestei politici o formează stocurile de aur pe cari avem posibilitatea a ni le forma pe cale naturală și progresivă prin intensificarea producției aurului. Aceasta cale trebuie urmată mai ales azi, când suntem formalizolajați economiceste și avem puține speranțe a putea obține împrumutul de stabilizare în condițiuni oneste și acceptabile.

Pentru a vedea clar ce importanță și ce influență puternică are stocul de aur a unui stat asupra vieții financiare și economice din acel stat și cum influențează reconstituirea economică și monetară a altor state, arăt în câteva date producția aurului din Imperiul Britanic și Statele Unite.

Imperiul Britanic este cel mai mare producător de aur din lume. După datele statistice, Imperiul Britanic a produs în anul 1913 atât, încât producția de aur din acest an reprezenta 59.9 la sută din producția mondială și această producție din an în an a intensificat-o exploatând toate zăcămintele de aur de pe teritoriul tuturor provinciilor

sale, astfel că în 1925 producția acestui stat reprezenta 69.7 la sută din totala producție mondială a aurului. Valoarea producției din 1925 a Imperiului Britanic face 56.493.000 lire sterline.

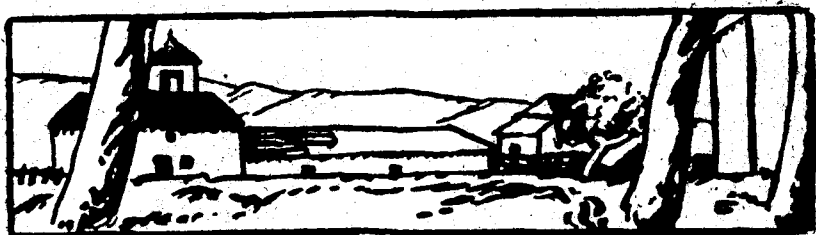
Între Imperiul Britanic și Statele Unite americane a intervenit o formală emulație, o întrecere pentru intensificarea producției aurului și exploatarea zăcămintelor de aur și mulțumită acestei activități și intensificării a producției aurului stăpânesc azi cu stocurile lor de aur imense toată piața de bani din lume depinzând dela bună voință, și interesele lor refacerea și reconstituirea valutară a tuturor țărilor din Europa.

Pe lângă producția intensivă a aurului, Statele Unite au mai fost favorizate și de războiul mondial, sub durata căreia Statele Unite au avut ocaziune să furnizeze combatanților imense cantități de produse din bogățiile lor industriale, năvălind din toate părțile aurul în țară.

Cu ajutorul producției și acestor intrări de aur în țară, Statele Unite și-au format și dispun azi de cel mai mare stoc de aur din lume.

Noi, în statul întregit al României-Mari, avem posibilitatea de a ne intensifica producția aurului, atât în minele de stat cât și în cele particulare și avem datoria a pune în lucrare și exploatare toate zăcămintele de aur din România-Mare, ca astfel cu producția țării noastre să ne putem cuceri locul întâiu în rândul țărilor producătoare de aur din Europa, și să ne putem reface moneda revenind la etalonul aur și punând capăt crizei monetare.

POMPILIU CIOBANU

In galeria femeilor nemuritoare

Cobor pe-o scară de câteva trepte, simțind că bățile inimii îmi sunt din ce în ce mai repezi.

— Noi intrăm într-o sală de bal îmbrăcați în haine de stradă, șoptesc emoționat însoțitorului meu.

— N'ai teamă, îmi răspunde el. Femeile nemuritoare nu sunt pretențioase.

Avea dreptate. Nemișcate, în rame aurite, ele ne salută cu zâmbetul întipărit de veacuri pe buzele lor. Numai superbele lor sănuri, cioplite din marmoră albă, ce se întrevăd sub dântela subțire ce le acopere, pare-că se ridică nițel. E un ușor oftat, cine știe al cătelea.

— Noi suntem moarte, voi sunteți vii, ne spune acest unison oftat.

— Și totuși, voi sunteți cele nemuritoare, le răspunde o ușoară ridicare și a piepturilor noastre.

Sunt înșirate, toate, pe cei patru pereți ai salei. În colțul de către miazăzi o împărăteasă bizantină cu fața lungăreață, cu haine lungi, aurite, și cu o strălucitoare diademă pe frunte. Apoi rând pe rând altele, purtând fiecare pecetea vremii în sclipirea ochilor. Toate au păr lung, auriu ori negru, păr mătăsoș, mângâiat odată de mâni cari au scris cu spada ori cu penelul paginile istoriei, și cântat în versuri sentimentale de poezii vremurilor. La mijlocul peretelui de către răsărit, Maria Antoinetta stă răzimată de rama unei oglinzi. Cu câteva clipe mai înainte și-a așezat poate salba la gât, ori, și-a tocmit o șuviță de păr. Se gătește de bal, ori de eșafod? Cine știe!

— Hai, iea-mă la dans, îmi spun ochii ei.

— Fii muritoare ca mine, îi răspund eu, și atunci o să vedem.

Îi fac un reverențios salut și trec mai departe. Mă opresc lângă Beatrice, candida mireasă cerească a lui Dante.

— Vezi, îmi șoptește ea, acum șase secole s'au scris trei volume mari de dragul meu. Nemuritorul care m'a făcut nemuritoare a cutrierat iadul, purgatorul și raiul, ca să mă găsească. Altfel, nici-odată n'aș fi ajuns să împodobesc acest perete... Dar e bine așa. Cei cari mă văd să știe că există fericire... Să știe, că omul e nemuritor...

— Unde e Dante? o întreb, fixându-mi ochii asupra unei floricle de cîin ce împodobeste superbul ei busi.

— Marele lui spirit e acum aici, în inima mea, îmi răspunde. Din el a răsărit această floare albă. Iar portretul lui e pretutindeni, în galeriile bărbaților nemuritori...

Ajung la Mona Lisa cea zâmbitoare. În muzica sfântă a tăcerii, la acordurile căreia nemuritorarele se leagănă în eternul lor dans, voiam să-i contemplez nemuritorul zâmbet.

— În zâmbetul acesta e întipărită bucuria, îmi spune. Iar bucuria e preludiul fericirii. Ce să-ți spun? Am fost fericită. M'a iubit un om mare. A iubit sufletul meu, toată ființa mea, iar iubirea și-a eternizat-o pe cea mai desăvârșită pânză... În sufletul meu iubirea lui și-a aflat cel mai adânc răsuneț. Zâmbetul femeii isvorește din sufletul ei... Dacă el nu m'ar fi iubit, eu n'aș fi devenit nemuritoare...

Într'un ungher, dau și de Lucreția Borgia. Li arunc și ei o privire fugară, cu gândul să trec mai departe. Mă ispitea fața galbenă, ca de ceară, a unei frumoase călugărițe din alt ungher.

— Stai, îmi zise Lucreția. Nimeni n'a trecut pe lângă mine fără se se oprească și să mă admire. O lume întreagă de bărbați s'a învârtit în jurul meu. Pe toți i-am fascinat... Tuturora, le-am învârtit mințile... Când a fost nevoie, am otrăvit pe unii din ei. Dar crede-mă, în spasmiurile morții ei se simțeau fericiți. Știau că i-a otrăvit cea mai fermecătoare femeie. Istoria mă judecă, o știu, cu mare asprime. La faptele pe cari eu le-am săvârșit într'adevăr, a adăugat altele, croite de fantezia omenească rău voitoare. Eu n'am fost amanta tatei, așa să știi! Tata a fost un criminal, dar această crimă n'a săvârșit-o nici-odată... Și-apoi... nu vă dați seama, că eu am fost o creațiune a spiritului acelor timpuri? Ah, spiritul timpului! Impotriva lui nu poți să lupți... De zidurile lui puternice se zdrobesc frazele, ideile, tot, tot...

— Are dreptate, — mă întimpină palida călugăriță de adineaori. Dacă ași fi trăit în secolul ei, cine știe, aș fi fost la fel și eu... Dar eu am făcut umbră pământului în timpul când oamenii se duceau să apere un mormânt scump, mormântul sfânt din care a răsărit lumii viață. Numele meu era Rosalinda. Cu lacrimi în ochi m'am despărțit de Richard al meu, frumosul cavaler care s'a dus să lupte cu păgânii. L-am așteptat un an, doi, trei... Ce foc imens ardea atunci în tânăruul meu piept! Alergam la statuia fecioarei, îmi despletiam părul și strigam:

— De lângă mormântul scumpului tău fiu trimite pe Richard al meu acasă, să-mi mai văd numai odată. Să-mi adâncesc ochii în ochii lui, și-apoi, de bucurie că l-am revăzut, jur că voi renunța la el. Mă voi îngropa într'o mănăstire și mă voi ruga pentru fericirea lui...

Și Richard a venit. I-am înlănțuit gâtul cu marmora albă a brațelor mele, i-am sărutat ochii, fruntea, gura. Apoi, m'am desfăcut de-odată din brațele lui și am fugit în mănăstire...

— Si Richard ce-a făcut?

— El? Ca un nebun s'a isbit de zidurile sfântului lăcaș. Dar au fost zadarnice, toate... Pe mine nu zidurile m'au apărat, ci cu totul altceva. Era spiritul timpului, care nu îngăduia călcarea cuvântului dat.

Apoi tace. Dar eu, simt pare-că murmurul unei rugăciuni. Cine știe, Richard e poate în purgator. Murmurul buzelor Rosalindei îi îndulcește vremelnicele suferințe...

Mai trec pe lângă Madame Récamier, Jeanne D'Arc, Madame Pompadour și Du-Bary, iar la urmă, mă opresc în fața Madonei lui Rafael. E singura Madonă în galeria femeilor nemuritoare. Mă opresc cu tovarășul meu în fața ei, și mă trezesc fredonând:

— *Salve, Regina Coeli.*

Fii salută, sfântă întrupare a idealului feminin! Fii salută regină blândă, care ai udat pământul cu lacrimile suferinței, ca să răsară din el sămânța iubirii...

Mai facem o reverență, părăsim galeria femeilor nemuritoare și ieșim. Trecem în marea galerie a oamenilor muritori. La capătul din sus al scării întâlnim câteva femei muritoare, cari se scoboară și ele în galeria nemuritoarelor. Intre ele văd și pe-o Rosalindă. Frumosul ei cap nu e acoperit cu vâl călugăresc, ci cu o pălărie ștregărească de culoare stacojie. E o Rosalindă cu ciorapi transparenți, și cu părul retezat, care se gândește la șapte Richarzi deodată. Îi strâng mânuțele, iar ea îmi zâmbește, lăsând să i se vadă coroanele de aur ale dinților. Mă depărtez cu senzația că mi-a zâmbit spiritul timpului de-acum...

SEPTIMIU POPA

Mussolini

— Pe marginea unui volum magial —

Izbânda fascismului italian a însemnat o revanșă a spiritului național asupra nebulii bolșevice. Dintre mișcările contra-revoluționare, a fost cea dintâi care a reușit pe deplin. Singura, care a scos la iveală o puternică individualitate, o voință stăpână pe sine însăși, un om-drapel simbolizând ideea slujită cu fanatism.

Această personificare a unei mișcări politice a mers atât de departe, încât astăzi nu se poate concepe fascismul italian fără creatorul, animatorul și realizatorul lui, d. Benito Mussolini. Dictatorul, care conduce de șase ani destinele patriei sale, încredințat că are o misiune de îndeplinit pe care *nimeni* altul nu e îndreptățit s'o revendice, va rămânea o apariție unică în istoria lumii. Nu ni se pare nimic riscat în această apreciere. Ași putea fi ispițiți să vă gândiți la Napoleon Bonaparte, a cărui glorie a cunoscut culmi mai înalte. Nu vă lăsați amăgiți, însă, de strălucirea purpuri imperiale. Când învingătorul dela Arcole s'a ivit pe valurile potolite ale Revoluției Franceze, vântul favorabil s'a cuibărit numai decât în pânzele întinse ale corăbiilor sale. În schimb, câte furtuni, câte rățaciri printre stânci, câte naufragii a fost sortit să cunoască temerarul conducător al cămășilor negre, până la ultima sa expediție victorioasă: marșul asupra Romei. Napoleon Bonaparte n'a fost decât un genial profitor al Revoluției Franceze. Benito Mussolini a cules el însuș rodul propriei lui însământări.

Cea mai autentică biografie a Duceului e, fără îndoială, aceea scrisă de d-na Margareta Sarfatti, care, în calitatea sa de fascistă militantă, a urmărit de aproape frământata carieră a șefului său. Cartea poartă, dealtfel, girul moral al lui Mussolini, care, în prefața pe care i-a oferit-o, garantează autenticitatea ei.

Mulți cititori, cari n'au avut cum să cunoască mai de aproape frământările vieții publice din Italia, vor fi surprinși când vor afla, că Ducele n'a fost, la 1921, o figură obscură, că succesul său final a fost rezultatul unor lupte necurmăte, că apariția sa pe primul plan al evenimentelor mondiale n'a fost un capriciu al unei epoci bogate în surprize. Mussolini nu e un nou venit, un nume răsărit ca prin minune din anonim, un debutant norocos, uimit de celebritatea câștigată la loterie.

E un vechi combatant, care și-a tăiat drum printre greutăți de tot soiul, riscându-și viața la fiecare pas. Mussolini a avut o copilărie zbuciumată, a trecut printr-o adolescență plină de încercări, și și-a călît vârsta bărbăției în cea mai aspră experiență a vieții. Încă din prăgul finereții a intrat, însuflețit și sincer, în rândurile socialiste. Era învățător la Gualtieri, pe malul Podului, avea patruzeci de copii în clasă și primea 56 de lire pe lună. În vremea liberă citea pe Karl Marx, dar mai ales pe Babeuf, Proudhon și Buonarotti, de al căror idealism se simțea mai aproape decât de teoriile aride ale inventatorului materialismului științific. Cu îndrăzneala tuturor neofitilor, începu să colaboreze la mici ziare locale, atrase luarea aminte a poliției asupra sa, vorbi de câteva ori în public uimind prin elocvența sa aspră și tumultuoasă, apoi sfârși prin a emigra în Elveția. Avea nouăsprezece ani. La Lausanne, există un pod care a jucat un rol în viața lui Mussolini. Acolo se ascundea, pe vremea aceea, ca să doarmă. Într-o noapte ploioasă își făcu culcușul într-o ladă goală. A doua zi fu arestat pentru vagabondaj și rămase la poliție încă o zi și o noapte. Însfârșit, găsi o meserie. Se făcu zidar. Clădea case și urma cursurile universitare. Dar această fericire n'a ținut mult. Autoritățile elvețiene, socotindu-l un primejdios agitator revoluționar, l-au expulzat.

Socialiștii din Trentin îl chemară acolo, oferindu-i postul de secretar pe lângă Bursa Muncii. Pe acest petic al pământului italian rămas sub stăpânirea Austriei, Mussolini a avut prilejul să confrunte pentru prima oară principiile zadarnice ale socialismului cu porunca imperioasă a ideii de patrie. Din redacția ziarului socialist *Avvenire*, care sacrificase prea ușor cauza naționalismului italian, trecu la *Popolo*, gazeta întemeiată de Cesare Battisti, martirul de mai târziu al răzbunării habsburgice. Această activitate publicistică a lui Mussolini în vremea petrecută la Trentin avu două urmări: o cunoștință mai de aproape cu închisorile austriace și o lucrare publicată mai târziu în *Voce* din Florența: „*Trentinul văzut de un socialist*“. Mussolini presimțea războiul. Vedeă falimentul apropiat al internaționalismului. Solidaritatea națională îl prinsese în cercul ei de foc. — „Austria cucerește și anexează, ea n'are obiceiul să cedeze teritorii. Singura ipoteză posibilă e aceea a unui război între Italia și Austria, care să se încheie cu biruința Italiei.“ Ciudat socialist, care dorea împlinirea unei năzuinți iredente cu arma în mână!

Când izbucni războiul mondial, în 1914, Mussolini era directorul oficiosului socialist *Avanti*, a cărei conducere o luase în 1912. Înțelegând, că Italia nu va putea să intre dela început în foc alături de Franța și de Anglia, Mussolini deslănțui o campanie în favoarea neutralității. Apoi, scuturându-se de orice reticență, părăsi pe foștii tovarăși dela *Avanti* și înființă la 14 Noembrie 1914, gazeta sa proprie: *Popolo d'Italia*. Aci începu o propagandă aprinsă în favoarea războiului, izbind cu un bici de foc pe toți germanofili, pe toți partizanii neutralității definitive. În scrisul său se înșirau fraze de o extraordinară temeritate. — „Pentru mântuirea Italiei, scria Mussolini, ar trebui împușcați, — am spus împușcați: doborâți cu lovituri

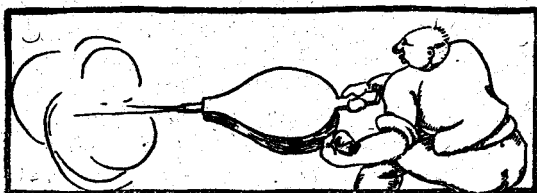
de armă, — câteva duzini de deputați. Sunt convins de-acum înainte, că Parlamentul e abcesul care înveninează națiunea. E timpul să punem fierul!“ Atitudinea sa războinică nu era o declamație goală. Când Italia intră în luptă, Mussolini pornește pe front. Stă în tranșee pe un ger de treizeci de grade. Indură toate mizeriile campaniei. În fine, e grav rănit de un obuz care explodează...

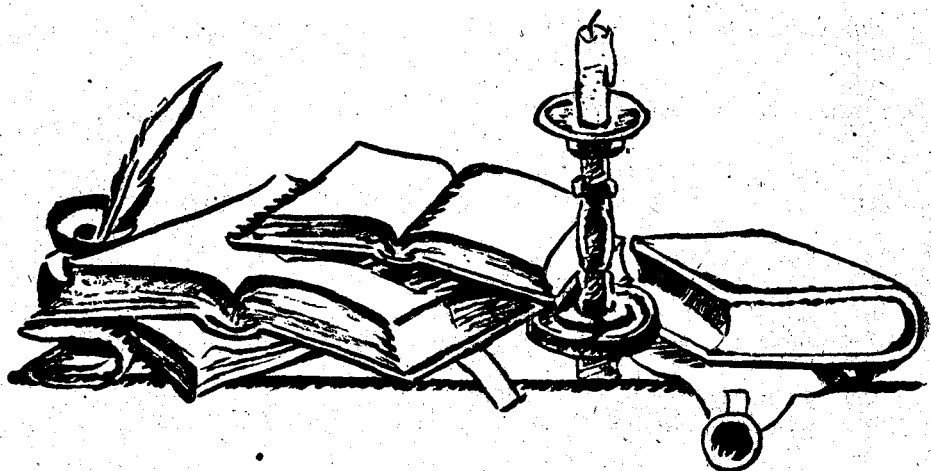
Urmărea se cunoaște. Fostul socialist e pe deplin câștigat pentru ideea națională. În fața valului comunist organizează „fasciile de luptă“ ale tineretului demobilizat. Mussolini desfășoară o activitate supra omenească. Ține întruniri în toate orașele, redactează *Popolo d'Italia* cu revolverul pe masa de lucru, participă la alegerile parlamentare, e înfrânt în 1919, reușește în 1921 intrând în Cameră în fruntea a 33 de prieteni, — în fine, la 28 Octombrie 1922, pornește asupra Romei în cântecele izbucnite din zeci de mii de piepturi:

*Giovinazza, giovinezza
Primavera di bellazza...*

Cât va dura stăpânirea Ducelui asupra Italiei, cine e în stare să profetească? Gloriile omenești sunt trecătoare. Oricum, profilul omului s'a imprimat adânc în istoria poporului său. Nimeni nu-l va putea smulge de-acolo.

* * *

Cronica politică

Stabilizarea

— „Fiecare pasăre pe limba ei piere“, zice simbolicul proverb românesc. (Ne întrebăm, adesea, la ce mai slujește înțelepciunea po-
poarelor?) Partidul liberal, amintindu-și, că și-a înstrăinat simpatiiile
păturilor populare din pricina sectarismului său bancar, s'a hotărât
să-și consolideze situația politică printr'un aranjament financiar cu
străinătaea.

D. Vintilă Brăhianu, în calitatea sa de om al realităților, și-a
dat foarte bine seama, că nu e nici iubit, nici admirat, nici temut.
O tragică soartă pentru un șef de guvern! Singura specialitate, pe
care toată lumea i-o recunoaște, (afară, bineînțeles, de specialiști) a
rămas aceea a cifrelor. Pe această cale, actualul președinte al Con-
siliului a încercat să pătrundă în inima concetățenilor săi. Ne-a
promis, că o să însănoșeze leul; ne-a fluturat pe dinaintea ochilor
mirajul bugetelor echilibrate; s'a angajat, însfârșit, să facă stabilizarea.
Cum am fi putut, în asemenea condițiuni, să-i cerem să se retragă?

În acest scop, a abandonat scumpa sa lozincă: prin noi inși-ne“,
a renunțat la nădejdea unei revalorizări automate a leului, și și-a
trimis emisarii până dincolo de Ocean, după împrumut. Cu doi ani
înainte, d. general Averescu, care, din fericire, nu era un specialist,
inaugurase o politică înțeleaptă, încercând să câștige colaborarea capi-
talurilor străine la opera de refacere a României. A început, firește,

prin căuta să restabilească raporturile normale cu toate puterile apu-
sene, reparând ceea ce cărmuirea liberalilor izbutise să strice între anii
1922—1926 și râvnind să realizeze ceea ce aceștia socotiseră ca o
absurditate vinovată. Astfel, printr'o acțiune diplomatică chibzuită, —
și prin legăturile sale, personale, se înțelege, — d. general Averescu
a reușit în scurt timp să risipească negura, care se lăsase între Roma
și București, lichidând toate neînțelegerile dintre cele două țări, punând
bazele unui tratat de amicitie și încheiând, ca punct de plecare al
legăturilor viitoare, o convenție comercială. Politica sa de reconciliere
făcuse un pas înainte. Apoi, fostul președinte al Consiliului își în-
dreptă privirile spre Berlin. Partidul liberal se grăbi să denunțe opi-
niei publice acest act de trădare al învingătorului dela Mărăști.
Negocieri cu dușmanii noștri de ieri? Tratatative cu Germania? Înțele-
geri cu bancherii nemți? Odată cu capul! Cei cari se gândesc la
așa ceva sunt adevărați dușmani ai patriei. Blestemul națiunii întregi
va cădea asupra capului lor...

Ne reamintim aceste invective acum, când trimișii d-lui Vintilă
Brătianu s'au întors dela Berlin, unde, la rândul lor, au negociat cu
dușmanii noștri de ieri, au încercat o înțelegere cu bancherii nemți,
într'un cuvânt, — *horribile dictu*, cum ziceau strămoșii romani, —
au tratat cu Germania. E drept, însă, că d. Vintilă Brătianu are o
scuză. Tratatativele n'au reușit. Guvernul se va lansa în operația sta-
bilizării fără concursul Reich-ului, după cum se va putea lipsi tot atât de
bine de prietenia Italiei, și, la urma urmei, chiar de sprijinul Angliei.
Incetul cu incetul, făcând drumul întors etapă cu etapă, partidul liberal
revine, de data aceasta fără voie, acolo de unde a pornit, regă-
sind, puțin cam decolorată de vreme, vechia sa formulă: „prin noi
înși-ne“.

Ce bună și atrăgătoare firmă pentru opoziție! Nu va avea ne-
voie decât de câteva mici reparații, pe ici pe colo...

Comparații

Cititorii acestei reviste au remarcat, de sigur, cât de des așezăm
pe linii paralele cărmuirea liberală de astăzi cu activitatea fostului gu-
vern al partidului poporului de sub președinția dlui general Averescu.
Să ni se ierte această metodă de a înregistra evenimentele zilei. Ce
voiți, cu greu se invoiește cineva să renunțe la o comparație, care
pledează în favoarea sa.

Dacă aveți timp, am putea să aruncăm asupra acestei priveliști o
privire de ansamblu. A trecut mai bine de un an dela schimbarea
regimului? Dar altceva nu s'a schimbat. Ia judecați. Acum un an, duhul
răzvrătirii nu cercetase niciun colț al țării; raporturile cu străinătatea
erau satisfăcătoare; socotelile bugetare se încheiau cu prisosuri; mo-
neda românească se oprise definitiv din penibila sa oscilare, după ce
în decurs de câteva luni își dublase valoarea; desbaterile parlamen-
tare se desfășurau civilizate, fără incidente zgomotoase, votându-se o
serie de legi cu sprijinul opoziției; nimănui nu-i trecea prin minte să

schiteze măcar un gest revoluționar, știind bine că o voință hotărâtă veghiază la păzirea ordinii.

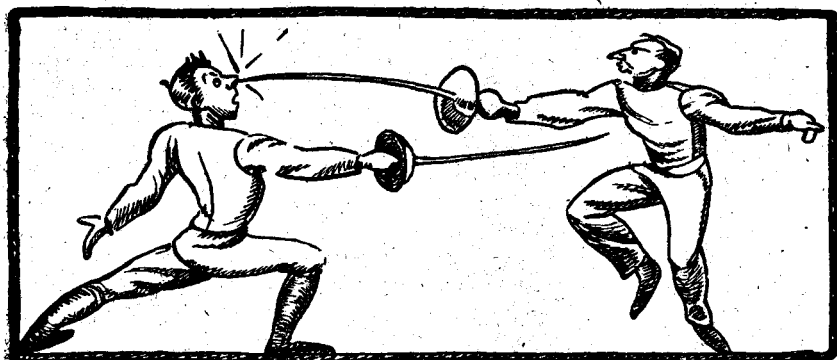
Astăzi, toate aceste bunuri comune, cari ne deschideau perspective luminoase spre viitor, sunt amenințate. Ne uităm îngrijorați dincolo de granițe, cu sentimentul chinuitor al surprizelor neplăcute, cari pot să ridice capul la răspântiile politice europene, și simțim precum în jurul nostru fierb pasiuni primejdioase, cari înăuntrul hotarelor României întregite se vestesc pentru întâia oară. Dușmanii noștri din afară prind curaj, iar cei pe cari îi găzduim în propria noastră casă așteaptă cu o nestăpânită și cu o imbecilă bucurie revoluția d-lui Iuliu Maniu și a tribunului său d. Ion Mihalache...

Aceasta fiind realitatea, întrebarea care crește din ce în ce mai mult în cugetul tuturora este: pentru ce a fost îndepărtat, oare, guvernul prezidat de d. general Averescu, în sarcina căruia nu se putea pune nicio greșală, și pentru ce avem în locul său guvernul prezidat de d. Vintilă Brătianu, care, pe urma faptelor sale, s'a încărcat cu atâta ponos?

Ca să dăm răspunsul cuvenit, ar trebui să descurcăm ște prea complicate, să ne coborâm în regiuni, cari n'au nimic comun cu interesele țării, să stăruim asupra unor greșeli, cari pretind o logică reparație... Renunțăm de data aceasta. Ne mulțumim cu fugara comparație. O socotim destul de eloquentă.

ION BALINT

GAZETA RIMATĂ

Baia de vară

*Inaugurarea băii de vară din Cluj s'a
făcut pe o vreme foarte friguroasă.*

(Ziarele locale)

*Mă uit ca mâța 'n calendar,
Se face zi, se face noapte,
E spre sfârșit de Cireșar,
Inșă, cireșile nu-s coapte.*

*Din primăvară, ca prin vis,
Ne-am pomenit spre toamnă, iară...
Tocmai acum s'a și deschis
Localul băilor de vară!...*

*Voind să potolesc un dor,
Inchipuindu-mi că-s la mare,
M'am dus, ca un explorator,
Cu riscuri, la inaugurare.*

*Bătea un vânt dinspre tribord,
Nisipul tremura pe maluri,
Cum sufar pușintel de cord,
Nu m'am aventurat pe valuri...*

Privind, cam trist, al apei curs,
Tristețea vrând să și-o înec,
Ținu primarul un discurs, —
Însă discursu' a fost prea rece!

(Incovoiat ca un covrig
Nu nimerea primarul tonul,
Desigur, suferea de frig:
Venise numai cu paltonul.)

Soseau cucoanele glumind,
În blăni de biber și de vulpe...
De geabă mă uitam cu jind,
Vedeam șoșoni în loc de pulpe!

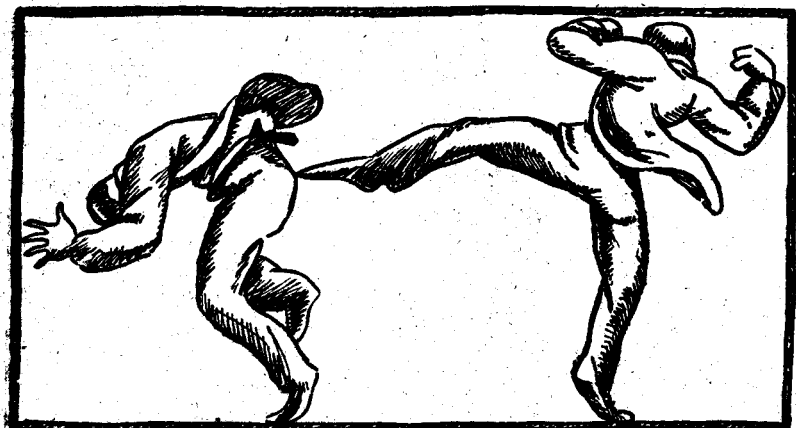
Voșem și eu să mă scald,
Și se făcuse ceasul șase,
Am vrut să văd, cât e de cald,
Dar termometrul înghețase.

Atunci, un tânăr în tricou
Ieși ușor de prin mulțime,
Și, fără teamă (un erou!)
Se-aruncă în adâncime...

Intr'un minut a fost la mal,
Și vânat a ieșit din apă,
Acum sârmanu'-i la spital,
Spun doctorii, că nu mai scapă...

Eu însu-mi stau imbrobodit,
Port de trei zile 'n mine gerul,
Se vede, treaba c'am răcit...
(Nu funcționa caloriferul!)

VITTORIO DALL FREDDO
fost membru în expediția
generalului Nobile

I N S E M N Ă R I

Biserica și certurile noastre politice. — Se vede, că ne este dat să revenim din când în când asupra unei vechi neînțelegeri, căutând să descurcăm mai departe firul unor legături neingăduite dintre biata biserică românească, hărățuită de pretundenți, și partidele politice dela noi, cari ar dori să preschimbe pe toți slujitorii altarului în unelte docile ale deșertelor lor veleități de stăpânire asupra țării.

Pricina de ceartă cea mai proaspătă, ale cărei ecouri nu s'au stins încă, purcede dela adunarea național-țărănistă din Alba Iulia, unde mai mulți preoți, partizani convinși ai comitetului de o sută, s'au îmbrăcat în odăjdii, au prins crucea sfințită în mână, și au îndemnat pe țărani cari se găseau acolo să jure în fața lui Dumnezeu și a oamenilor, că vor începe revoluția, dacă d. Iuliu Maniu nu va fi instalat cât mai repede

în postul de președinte al Consiliului de miniștri. Mai mult decât atât. Cinstitele fețe bisericești s'au legat să facă slujbe în toată regula pentru îndeplinirea acestui plan, după pilda cuvioaselor mahalagioaice, cari dau adesea ori acatiste, ca să câștige dumnealui la loterie sau ca să piară de holera găinile vecinei cărcotașe... Orcine este dator să mărturisească, fără să fie numai decât un adversar al partidului național-țărănist, că misiunea apostolicească a bisericii se găsește oarecum în contradicție cu scopurile atât de cucernice ale unor răscolitori, mai mult sau mai puțin primejdioși, de patimi lumești. Impărații de odinioară amestecau, ce-i drept, numele Atot-Puternicului în toate poftele lor lacome de bunuri pământești, obligând pe proști să creadă, că apetitul lor e de obârșie cerească... Democrația, însă, ale cărei prerogative

izvorăsc exclusiv din voința poporului, ar fi obligată să nu apeleze la puterile cerești pentru reușita socotelilor ei prozaice, să nu facă profeți din agenții electorali, și să nu hipărească o nouă Evanghelie pe buletinul de vot. Să nu amestece cele eterne cu cele trecătoare; cele mărunte cu cele nesfârșite; cele supuse greșelii cu cele mai presus de orice ispită...

Aceasta a fost, după cât se pare, și părerea sf. Sinod al bisericii ortodoxe, care, arătându-se domnic de a rămănea departe de luptele poliice, a mustrat pe preoții slăpâniți de duhul răzvrătirii, și a anulat, pur și simplu, jurământul luat cu scopuri politice. Hotărârea ni s'a părut înțeleaptă, fără să ne mai gândim, că efectele ei vor fi speculate cumva în favoarea actualului guvern, a cărui plecare e atât de mult dorită de întreaga opinie publică a țării. Există o limită până unde se poate lovi într'o cărmuire impopulară; dincolo de această graniță se primejdiesc interesele superioare ale ordinii sociale, de care nimeni nu are dreptul să se atingă. În cazul de față ar fi vorba, evident, de o pervertire voită a rolului pe care-l are preoțimea în societatea românească.

Iată, însă, că se adaugă acum anumite destăinuiri, pe cari dacă le-am lua în seamă, am fi îndemnați să credem, că judecata sf. Sinod nu reprezintă o convingere proprie și nu vrea să traducă o tendință de obiectivitate față de întrecerile dintre partide; ci ar fi, la rândul ei, o răsfrângere a unor sugestii de ordin politic. Mai precis vorbind, deciziunea sf. Sinod în chestiunea jurământului dela Alba Iulia n'ar fi decât o servilă executare a unei porunci ministeriale. Toți episcopii noștri, ni se spune, sunt anexați clubului liberal, cu excepția I. P. S. mitropolitul Nicolae dela Sibiu, care a și protestat împotriva nedreptății făcute unor preoți, cu asprime pedepsii, deși n'au săvârșit ceace li se

impută... E o presupunere pe care noi nu voim să o credem, fiindcă ar însemna să ne desmințim păreri întemeiate despre spiritul de independență a unor înalți prelați, a căror vrednicie o cunoaștem. (Adăugăm, pentru justificarea optimismului nostru, că sf. Sinod a hotărât în unanimitate.)

Dacă, totuși, presupunerea cea rea ar fi întemeiată, această situație n'ar schimba convingerea noastră despre amestecul dezastruos al politicei în biserică; dimpotrivă, ar arăta că răcila a făcut progrese alarmante, și că semnul unei reacțiuni trebuie să vie de undeva.

a. h.

Un eveniment cultural. — Reprezentarea operei în 3 acte „Năpasta” de dl Sabin V. Drăgoiu la Teatrul Liric din București, în entuziasmul de nedescris al publicului, înseamnă o epocă în viața noastră culturală, și a avut caracterul unei revelații pe cât de neașteptate, pe atât de meritat strălucite.

Bănățean de origine, dl Sabin Drăgoiu e directorul Conservatorului din Timișoara. Din compozițiile sale a publicat până acum câteva cântece; coruri (dintre care menționăm frumosul imn festiv „Dela Nistru pân' la Tisa”, cântat întâi la inaugurarea monumentului lui Eminescu la Sân-Nicolaul-Mare în Banat), și o Liturgie de valoare rară.

Succesul strălucit obținut de prima sa încercare în genul greu al operei sa dovedește talentul excepțional al tânărului compozitor. Însă alegerea subiectului arată o înaltă concepție despre artă. Drama lui Caragiale, „Năpasta” este o podoabă a literaturii pentru vigoarea cu care, prin mijloace simple înfățișează, tragedia zguduitoare a unor suflete simple, profund umane, dela țară: Ion, Drăgoimir, Anca. Luminată de muzica d-lui Sabin Drăgoiu, acțiunea apare și mai interiorizată, adâncită, umanizată, spiritualizată, în bătaia razelor melodice,

coloritul sombru se estompează în nuanțe de aur.

Acestei concepții esoterice îi cores-punde întreagă structura operei, creată de autor cu deosebită pricepere artistică. Orchestra, urzită cu artă măiastră din elementele esențiale, cu fină distincție alese, ale muzicii noastre naționale, arată cunoaștere temeinică a folklorului muzical românesc potențată de excelența educație de specialitate a autorului, — care a învățat la Iași, Cluj și Praga, — precum și de minunatul său instinct artistic.

Calitățile bogat manifestate în prima sa lucrare de stil mare, îi asigură dlui Sabin Drăgoiu loc de onoare în mijlocul mărilor muzicani ai zilelor noastre, în linia Debussy — Stravinski.

Nu demult Opera din București a prezentat pe întâiul autor român de ba-lete, dl Grigore Pantazi, cu poemul său choreografic „Nippes“, aplaudat și pe scena Operei imperiale din Viena. Și „Năpasta“ va triumfa departe dincolo de hotarele României. Dl Sabin Drăgoiu este pe cea mai bună cale de a-și cuceri renume mondial, ca prin talentul său secondat de cunoștințe temeinice și de hărnicie onestă. *Const. Nedelcu*

În plină parodie. — Șefii partidului național-țărănist își fac, fără îndoială, iluzii mari cu privire la rostul Parla-mentului extra-legal, pe care au de gând să-l convoace în sala Sindicatului Zia-riștilor din București, în acelaș edificiu unde s'a ținut astă toamnă, demn și lini-știt, congresul partidului poporului. După ce au renunțat, mai mult de nevoie, la marșul împotriva Capitalei (fiindcă guver-nul a refuzat să le pue la dispoziție vagoane gratuite), strașnicii tribuni ai poporului au recurs acum la mijloacele unei revo-luții în local acoperit. Astfel discursurile se vor auzi mai bine, iar în caz de ploaie nu se amână spectacolul. (Cum i se întâmplă adesea, la grădina „Cără-buș“, trupei mucalitului Tănase.)

Partidului național-țărănist măimuță-rește din plin începuturile revoluției fran-ceze dela 1789. Un nou Mirabeau, sau, la nevoie mai mulți Mirabeau: de pe ma-lurile Dâmboviții, — imitații de talia dlor Virgil Madgearu, Dem. Dobrescu sau D. R. Ioanățescu, — se vor ridica în că-teva picioare, și vor repeta strigătul legendar: — „Suntem aici prin voința poporului și nu vom ieși decât prin forța baionetelor“... Va urma, poate, cu-cerirea în ziua de 14 Iulie (cu manda-tul de arestare în regulă) a Bastiliei românești, care s'ar zice că se chiamă fortul Jilava; iar mai târziu, cine știe când, vom saluta cuprinși de fiorii morții apariția unui Robespierre dela Bădăcini, care ne va reteza capul subt ghilotină, fiindcă vom refuză să credem în năs-cocirea ridicolă a geniului său măntuitor.

Așa ar fi, dacă istoria s'ar lăsa, cu gentilețe, parodiată. Dar, de vreme ce marile evenimente refuză să fie repro-duse în caricatură, lucrurile se vor pe-trece cu totul altfel. Mirabeau-ii de pe malurile Dâmboviței se vor feri, dint'un elementar simț de prudență, să invoace voința poporului în fața baionetelor; Robespierre-ul dela Bădăcini se va re-trage în liniștea băilor calde dela Sovata; iar fortul Jilava, Bastilia românească, nu va avea prilejul să fie asediată de niciun „sans-culotte“ în jachetă... Pro-gramul revoluției proiectate în sala Sin-dicatatului Ziariștilor din București va fi mult mai simplu. Se va mai vota o moțiune; se va mai lua o rezoluțiune; se va mai depune, la rigoare un nou jurământ, după care totul va trebui să fie luat iarăș dela început.

Fiindcă, să ni se dea voie și nouă să știm ceva: revoluțiile cu prea multe termene nu reușesc niciodată, după cum pisica cu clopoței nu se pricepe să prindă șoareci...

Între guvern și opoziție. — Since-ritatea nu e cea mai evidentă calitate

a partidului liberal. Conducătorii acestui partid au atacat cu indignare, de ne-numărate ori, anumite fapte ale adversarilor, pe cari, mai târziu, nu numai că nu le-au evitat, dar le-au repetat cu vârf și îndesat. Vreți câteva pilde? Să vă servim, din grămadă, vreo două-trei.

Vă aduceți aminte, cum strigau foile liberale și cum protestau frunțașii liberali, când fostul guvern prezidat de d. general Averescu dispusese confiscarea câtorva numere de gazetă, cari puneau în circulație știri alarmante cu privire la ordinea constituțională, primejduind ordinea în țară. Partidul liberal, fără să creadă o iotă din cecece afirma cu atâta solemnitate, s'a declarat atunci pe vecie pentru desăvârșita libertate a presei. Priviți ce-a rămas astăzi din această libertate a presei!...

Al doilea exemplu. Când acelaș guvern al partidului poporului a căutat să intre în tratative cu Germania pentru lichidarea litigiilor financiare dintre cele două țări, oamenii dlui Vintilă Brătianu, cu d. Vintilă Brătianu în frunte, au țipat ca din gură de șarpe, dând acestor negocieri necesare aspectul unei ade-vărate trădări de patrie. Ce face astăzi acelaș d. Vintilă Brătianu, prin aceiași oameni ai săi? Să nu'v vină să credeți. Știți ce face? Tratează cu guvernul din Berlin lichidarea datoriilor românești dinainte de război, punându-le în balanță cu pretențiunile noastre față de Germania; face, adică, acelaș lucru, pe care îl începuse, *în mai bune condițiuni*, pe când se găsea la cârmă, d. general Averescu.

Voiți un al treilea exemplu? Iată-l, poate, pe cel mai serios. Acum un an și ceva, fiind în opoziție, partidul liberal cerea din răsputeri un *guvern național*, care să opereze un soi de destindere în relațiile vieții noastre publice. Cu toate aceste, raporturile dintre partide erau, pe vremea aceea, foarte nor-

male. Parlamentul își închisese lucrările în liniște; în toată țara nu se ținușe nicio întrunire împotriva guvernului; nici cea mai sfoșasă campanie de răsturnare nu se arătase la orizont. Astăzi, știți bine cum stau lucrurile. Nu numai că nimeni nu mai acordă vreun credit politic guvernului dlui Vintilă Brătianu, dar raporturile dintre partide sunt mai încordate *ca niciodată*. Gândiți-vă nu mai la adunarea dela Alba-Iulia și la amenințările revoluționare ale unor lacomi vânători ai puterei, la declarațiile categorice ale dlui general Averescu la Timișoara, la articolele fulminante ale dlui N. Iorga, și, mai ales, la fierberea care domnește în diferite puncte ale țării. Ei bine, de data aceasta, fiindcă se găsește la putere, partidul liberal nu mai crede în utilitatea unui guvern național, nu mai dorește împăcarea tuturor partidelor, nu mai socotește necesară o desfindere a luptelor politice!...

N'aveam dreptate să spunem, că sinceritatea nu e calitatea cea mai evidentă a partidului liberal? Iar când veți mai pofti și alte probe, vă stăm cu plăcere la dispoziție.

Povestea cu diurnele. — Vă mai amintiți, desigur, câtă vâlvă s'a făcut în jurul diurnelor ridicate de membrii fostului Parlament dizolvat prin surprindere în vara anului trecut.

Deși măsură fusese generală, profi-tând de ea și parlamentarii celorlalte partide, întreaga presă liberală, cași gazetele plătite din strada Sărindar, au ridicat glasul lor plin de indignare, *înfierând* înaintea opiniei publice „scandalizate” încă una din „gravele nereguli” săvârșite sub scurta guvernare a partidului poporului. Iar d. Vintilă Brătianu, din convingere și din delicatețe, a dat ordin agenților fiscului să vândă la licitație lucrurile cutezătorilor foști aleși ai națiunii cari îndrăzniseră să-și incaseze pe întreaga vacanță remunerația la care

aveau dreptul după lege. Perceptorii s'au înfățișat fără întârziere la adversarii politici ai noului guvern, învestiți cu aspre formule executorii, iar redactorii obiectivi ai organelor democratice, în cap cu confratele nostru d. Albert Honigman, s'au arătat foarte satisfăcuți, că, însfășit, profitorii unor revoltătoare abuzuri vor avea de suferit, pentru întâia oară în România, meritate sancțiuni.

S'a întâmplat, însă, că foștii parlamentari amenințați cu executarea n'au fost de aceeaș părere cu d. d. Vintilă Brătianu și Albert Honigman. Prin urmare, ei s'au adresat justiției, cerându-i să hotărască ea, dacă săvârșiseră într'adevăr o incorectitudine, și, mai ales, dacă ministerul de Finanțe avea dreptul să le trimită toba la domiciliu, cu atâta promptitudine și acuratețe. Justiția, după cum ați citit în aceleași ziare belicoase de ieri, s'a pronunțat. Curtea de Casație a decis, că ministerul de Finanțe a procedat greșit, și a anulat obligația de restituire a diurnelor cu pricina. Așa se termină o afacere, care a provocat atâta protestare, dând prilejul la atâtea injurii. Totul a fost, prin urmare, o meșteșugită acțiune de răzbanare politică. Ne'am dumirit. Dar cum rămâne cu campania de presă a furtunoșilor noștri confrăți? Nu e nevoie, oare, de nicio rectificare acum, după sentința celui mai înalt for judecătoresc?

Cărvunarii. — Istoria celor dintâi începuturi ale democrației române nu e încă pe deplin clarificată în conștiința noastră publică. Pentru cei mai mulți dintre noi, România modernă începe odată cu generația romantică a anului 48, cu frații Golești, cu Eliade Rădulescu, cu frații Brătianu, cu Mihail Kogălniceanu, cu avangarda celor dintâi legături ideologice cu lumea apuseană. Această generație și-a avut însă precursorii ei. Sunt boerii cărvunari ai Moldovei dela 1822, autorii și sprijini-

tori aceluși proiect de Constituție, de care nici voevodul de atunci Ioniță Sturza nu era tocmai străin.

Mișcarea cărvunarii a găsit de curând un pasionat istoriograf în d. D. V. Barnoschi, care într'un lung studiu publicat în *Viața Românească* de la Iași, apoi într'o carte documentată despre *Originile democrației române*, a scos în evidență însemnătatea unei epoci de prefacere, prea puțin popularizată până astăzi. Ca o urmare a cercetărilor întreprinse, părăsind câmpul documentației strict științifice, din dragoste pentru lumea a cărei frământare s'a străduit s'o înțeleagă, d. D. V. Barnoschi încearcă acum să reinvie, prin alese mijloace literare, figurile îngălbenite de vreme ale acelor timpuri de patimă și visare. *Cărvunarii* e o povestire istorică, îmbrăcată în haina expresiei dramatice, al cărei principal erou, comisu Ionică Tăutu, boemașul-cărvunar, pamfletarul îndrăzneț, prietenul lui Paul Louis Courier, se înfățișează ca un tânăr îndrăzneț, frumos, instruit, dornic de propășire politică și setos de aventuri sentimentale, intrunind în firea lui zvăpăiață toate pornirile veșnice ale inimii și un avânt nestăpănit spre libertate.

D. D. V. Barnoschi a reușit să ne dea în povestirea sa tot ceea ce i-a fost în intenție. Personagiile trăiesc, cadrul înlăuntrul căruia se desfășoară acțiunea e cu meșteșug încheșat, întâmplările zugrăvite ne țin încordată atenția și ne interesează până la tragicul lor desnodământ, care se cuprinde în moartea silnică a comisului Ionică Tăutu înecat în apele misterioase ale Bosforului. Fantazia autorului a adăugat, firește, unele trăsături ingenioase de penel pentru desăvârșirea tabloului. Dar, cu multă dreptate, el a așezat înaintea cărții sale sentința cunoscută a lui Charles Diehl, care-l desvinovățește pe de-a întregul: — „Legenda este adeseori mai adevărată decât istoria“.